

**Опис власного бачення розвитку ТІ Україна та особистого внеску в
поступ організації на період 2019-2020 рр.
(Денис Гурак, листопад 2018)**

Transparency International Ukraine (далі - ТІ або ТІУ) протягом останніх років стала впливовим учасником суспільно-політичних процесів. Звичайно ж, на світовому рівні ТІ є зноюю структурою із чудовою репутацією та історією. Однак, в Україні робота ТІ до Революції Гідності залишалась недостатньо відомою. Причини цього зрозумілі - через кланово-олігархіну систему, боротьба з корупцією не була державним пріоритетом.

Сьогодні, враховуючи значну міжнародну підтримку, існує велике вікно можливостей вплинути на процеси, які відбуваються в суспільстві та державі через системну боротьбу з корупцією.

2019 та 2020 роки будуть ключовими для України з точки зору збереження здобутків в антикорупційному поступі (створення НАБУ, НАЗК, ДБР, Вищого антикорупційного суду, Prozorro, електронне декларування). Це стратегічне питання державної безпеки, оскільки ризик саботажу та блокування роботи створених систем, процесів і органів видається дуже вірогідним.

Одним з ключових напрямків, які не були повною мірою реалізовані антикорупційною спільнотою є боротьба з корупцією в сфері безпеки і оборони. Цей же напрям є ключовим для фізичного залишення України як держави. Хоча фінансування сектору безпеки і оборони постійно збільшується в гривневому еквіваленті, і відбувається досить багато позитивних зрушень у реформуванні Збройних сил України, однак є напрямки, де не відбулось фактичних системних змін. Зокрема, це оборонно-промисловий комплекс. Це особливо помітно, якщо порівняти з іншими суспільно-значущими реформами (в основному економічними), які були реалізовані починаючи з 2014 року.

Така ситуація є досить дивною, особливо якщо враховувати наступне:

1) Необхідність реформ в ОПК та завдання виконавчій владі були зафіксовані у відповідних міжнародних документах (Стратегічний оборонний бюлетень) та українських стратегічних документах (рішення РНБО та Укази Президента видані на їх виконання);

2) Були створені такі структури як НАКО (Національний анетикорупційний комітет з оборони), а ця тема є пріоритетною для багатьох стейкхолдерів.

3) Пропорційно до загальної кількості, журналістські розслідування на тему оборони, напевно, одні з лідерів, а високопосадовці неодноразово стверджували, що боротьба з корупцією в цій сфері є пріоритетом роботи правоохоронних органів.

Незважаючи на вищевказане, значних позитивних змін не відбулось. Питання реформи СБУ, реформи законодавства про доступ до державної таємниці, в тому числі закупівель зброї не вирішене. Особисто у мене є відчуття дисонансу між задекларованими цілями та реальними діями, які матимуть ефект. Це підтверджується, також, і фактичною відсутністю реальних справ, а тим більше вироків високопосадовцям.

В свою чергу, це є свідченням неефективності роботи правоохоронної системи. Відтак, лише боротьби з корупцією недостатньо. Оскільки, навіть якщо відбудуться гучні кримінальні справи і вирок по ним, сисетму це не змінить.

Тому, вирішити питання корупції можна через зміну системи. І в цьому якраз ключ до вирішення, оскільки системна робота не відбувається, а лише спорадичні точкові дії. Причина об'єктивна - відтік кваліфікованих кадрів із сектору безпеки і оборони, який відбувся ще в 90х роках, а завершився після 2010, коли була фактично згорнута інтеграція з НАТО.

Тому, за відсутності спеціалістів їх роботу почали робити волонтери та журналісти. Ситуацію потрібно виправляти і лише системні дії можуть це зробити. Допоки система державного управління не може повноцінно виконувати ці функції, громадянське суспільство має активізуватись і допомогти. Якщо це вдалось із зупинкою війни (Україна, напевно єдина країна в світі, де без волонтерського руху повномасштабна війна б не була зупинена).

Всі вищеперераховані питання, відповідно до місії, візії та цінностей ТІ та статуту ТІУ можуть бути фокусом та стратегічним пріоритетом для організації на 2019-2020 роки.

Таким чином потрібна ініціація наступних ініціатив (4 сектори, де потрібні і можливі негайні дії):

1. Виробництво

Необхідно привести існуючі правила у відповідність до економічної реальності, відповідний законопроект розроблений МЕРТ і має бути розглянутий КМУ;

2. Оборонно-технічне співробітництво

- Необхідність приведення існуючих правил у відповідність до економічної реальності. Наприклад, лібералізація ринку з метою надання приватним компаніям права на експорт власної продукції. Відповідний законопроект розроблений профільними асоціаціями

3. Закупівлі

Необхідність приведення норм у відповідність до стандартів НАТО; відповідні рішення включені до Стратегічного оборонного бюлетеня та прийняті Радою національної оборони та безпеки у 2014 році);

4. Система управління та реструктуризації державних активів

Необхідність створення збалансованого управління державними активами та політикою; створення державного органу для координації в оборонній промисловості з метою відокремлення функцій з розробки політик та управління активами; корпоратизація та реструктуризація «УкрОборонПром» разом із вже виконаною роботою.

Відповідні законопроекти можуть реалізувати ці зміни в парламенті вже навесні 2019 року, якщо будуть внесені Президентом або Прем'єр-міністром як невідкладні. Досить вдалий політичний період - президентські та парламентські вибори наступного року.

Таким чином, вищеперераховані напрямки роботи органічно продовжуватимуть ініціативи і діяльність ТІУ із належного урядування у 2019-2020 одночасно концентруючись на секторі, який потребує уваги та фокусу громадянського суспільства.

На перший погляд ситуація не є критичною. Однак, у разі нездійснення системних реформ існує великий ризик для обороноздатності України. Якщо до останнього часу український ОПК залишався відносно конкурентоздатним на світовому рівні, то в найближчі роки ми почнемо стрімко втрачати позиції. Справа в тому, що в існуючій системі управління виробництво не може розвиватись. Україні і так пощастило з гандикапом у майже 30 років. Після розпаду СРСР залишилась дуже розвинена технологічна база, яка лише зараз перестає бути актуальною (не враховуючи найбільші країни за оборонними видатками). Відповідно, зменшуватиметься експорт за рахунок якого і функціонують заводи, оскільки маржинальність державних контрактів знаходиться на рівні 1-3 відсотків. Відповідно заводи не можуть вкладати у розвиток виробництва (стосується і приватних виробників). Враховуючи обмеженість бюджету, який найближчі роки буде продовжувати використовуватись в основному на ремонт та модернізацію техніки складається ситуація, коли державні та приватні виробники не тільки не будуть мотивовані, але і фактично не зможуть виробляти і ремонтувати (обслуговувати) техніку. Таким чином, якщо ситуація кардинально не зміниться, то найближчим часом Україна може повністю втратити експортні ринки. Враховуючи, що кардинального збільшення витрат на закупівлю озброєння і техніки не відбудеться в найближчі роки (через стан техніки і виробництв потрібно хоча б подвоєння чи потроєння), Україна ризикує маргіналізувати власний ОПК. При наявному стані речей, це відбудеться через 4-7 років.

У разі відсутності внутрішньої можливості виробляти озброєння, шанси на захоплення України Росією (політичне чи військове) значно зростають. В свою чергу, це створює загрози демократії у всій Європі та пострадянському просторі, як мінімум.

Саме в запобіганні такої ситуації, я і бачу власну громадську діяльність в перспективі найближчих 5 років. Також, враховуючи власний досвід роботи в ОПК зможу активно долучитись і до інших стратегічних пріоритетів - «нульової толерантності до корупції» та «ефективних борців з корупцією». Очевидно, що в 2019-2020 роках їхня актуальність не зменшиться.